

כתובת האתר של ישיבת "אשרי האיש" – ההרצאות של הרב יוסף צ. בן-פורת

www.emuna.info

שיחתו השבועית של ראש הישיבה – הרב יוסף צ. בן-פורת

חובה לתת "מעשר" מהזמן לעשיית "חסד רוחני"!

פרשת ויצא – שנת תשע"א

ושמעתי מכמה בחורי
ישיבה שלא ראו ברכה
בלימודם והתפללו ולא נענו,
**ורק כשהקדישו זמן מועט בכל
יום לעזור לבחור חלש זכו**
לברכה והצלחה, והוא בזכות
הצדקה, וכמו שבארנו.

יעקב אבינו כשעמד והתפלל להקב"ה
שישמרהו ויצילהו מכל צרה וצוקה, בדרך
אשר הוא הולך, הבטיח והתחייב **"וכל אֲשֶׁר
תִּתֶּן לִי עֲשֶׂה אֲעֲשֶׂה לְךָ"** (בראשית כח, כב).
והגאון הגדול ראב"ד העדה החרדית, רבי
משה שטרנבוך שליט"א (טעם ודעת, בראשית, עמ'
קמא) עמד על כך, שלכאורה המילה "וכל"
מיותר?

מעלת החסד ודרגת 'אהבת חסד'
הנה מידת החסד היא מהמידות
היסודיות ביותר הטבועות באופיותו של
כלל ישראל, כמו שאמר: **"שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה
מְשִׁיבֵי כָּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה. הוּא הָיָה אוֹמֵר, עַל
שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹכָה וְעַל
הָעֲבוֹדָה וְעַל גְּמִילוּת הַחֲסִדִּים"** (אבות א, ב). דוד
הע"ה אף תירגם זאת לשפת המעשה
באומרו, שלשה סימנים יש באומה זו
רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים. כל שיש בו
שלשה סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו
(יבמות עט, א). וכשנוכח לדעת, שהגבעונים
חסרים תכונות אלה, פסל אותם מלבוא
בקהל ישראל.

החפץ חיים זצ"ל הוסיף והעמיק,
שתכונת ישראל היא לא רק לעשות חסד,
אלא זכו למתנה מיוחדת בהיותם עם סגולה,
והיא מעלת 'אהבת חסד'. כמו שאמר רבי
עקיבא (אבות ג, יט) שמאחר ויש לישראל חיבה
מיוחדת לפני הבו"ת, לכן נתן להם את
התורה הק', שהיא כלי שבו נברא העולם
ומאותה סיבה נתן להם גם 'אהבת חסד'!

**"כמה יש לו לאדם
להתדבק תמיד במדת החסד,
וכדכתיב בקרא (מכה ו, ח): 'הגיד
לך אדם מה טוב ומה ה' דורש
ממך, כי אם עשות משפט
ואהבת חסד וגו'... ומה שאמר
ואהבת חסד', ולא אמר 'כי אם**

**"נראה לדייק דחיוב מעשר
לאו דוקא בממון, אלא מכל מה
שהקב"ה חונן את האדם,
ואפילו מן החכמה שניתנה לו
צריך לעשר, ושכרו שזוכה
לברכה והצלחה. וכן שמעתי
ממו"ר הגרמ"ש זצ"ל, והוא
עצמו הנהיג שבני הישיבה
יעניקו שעה ליום לעזור
לאחרים להחכים, וכינה הזמן
הזה בשם 'עבודת הקודש',
ולדבריו יזכו בזה להצלחה
בלימוד.**

ועכשיו ראיתי מתלמידי
הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל
בשמו 'מה צדקה בממון, יש בה
סגולה להעשיר בעליה, אף
ברוחניות כשרונות וידיעות אם
מפריש מהם מעשר – יתעשר
שבעתיים ברוחו'. והיינו
שמחיוב צדקה היא להטיב
בחכמה ולעולם אין אדם
מפסיד מן הצדקה, וגם
כשמעניק מדעתו וחכמתו לא
יחסר לו לעלות במעלות
התורה, ואם יש לו תלמיד
בנערותו יזכה לברכת ה'
להרבות תלמידים בחייו.

ברוחניות – עשיית החסד – היא חידוש בעצם הדבר, כי לולא בחירתו של גומל החסד, הרי 'לא יבוא דבר זה לעולם' והוא נתחדש רק בגלל בחירתו – וזה עדיפותו של חסד ברוחניות 'שעצם הדבר מתחדש בעולם'.

נימוק נוסף: בגשמיות וחומריות – אין מושג של 'רע מוחלט', ולא של 'טוב מוחלט'. כי הרי יסורים ממרקים חטא ועוון, נמצא, שמי שהציל את חברו מסבל והיטיב עמו, כפי שהוא חייב לעשות מן התורה, ובכך גם הביא לו תועלת רוחנית שיוכל לעבוד את ה' יותר טוב, אף על פי כן, אין זו טובה מושלמת מכל צד. כי ברמה המוחלטת, אין אפשרות לקבוע מה היה יותר טוב בשבילו, חיי צער או חיי רווחה. ויודגש שוב, האדם מישראל חייב לגמול חסד, כי כך התורה חייבה אותו, ולא מפני שזהו הטוב המוחלט!

אבל, ברוחניות – הגורם רעה ברוחניות, הרי זה רע מוחלט בלי שום צד טובה. ולהיפך, המציל מרעה רוחנית, הרי זה כולו הטבה! וכן 'החסד ברוחניות' כולו הטבה שלמה וגמורה מכל צד! – ובזה חסד רוחני עדיף, שהוא 'חסד טהור מכל צד'.

גם בלימוד התורה, שהוא המצוה הנכבדה ביותר, כמו ששנינו: "ותלמוד תורה כנגד כולם", וידועים דברי הגר"א, שכל מילה בלימוד התורה שקולה כנגד כל המצוות כולן. גם בה יש שתי דרגות, שהרי כך שנינו במסכת סוכה (מט, א):

"ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב 'פִּיָּה פִּתְחָה בְּחֻמָּה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָה' (משלי לא, כו) וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד? **תורה ללמדה זו היא תורה של חסד** שלא ללמדה זו היא תורה שאינה של חסד".

הרי לנו, שתורה של חסד היא בדרגה יותר גבוהה מאשר תורה שלומד לעצמו.

והוסיפו בתנא דבי אליהו (פכ"ז): " 'הָלוּא פֶּרֶס לְרַעֲב לְחֻמָּךְ' (ישעיה נח, ז) - ואין לחם אלא דברי תורה, שנאמר (עמוס ח, יא) 'הנה ימים באים נאם א-דני א-להים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה' וגו' ". מכאן אמרו, אם יש אדם שהוא מבין בדברי תורה - **יפרנס מתורתו גם כן לאחרים**, כדי שתרבה חכמתו לו ומוסיפין לו עליה... אם כן, כי תראה ערום וכסיתו' כיצד? אלא, אם ראית אדם שאין בו דברי תורה, הכניסוהו לביתך, **ולמדהו** קריאת שמע, ותפלה, **ולמדהו** פסוק אחד בכל יום, או

עשות משפט וחסד', הורה לנו הנביא בזה ענין גדול ומחדש, שכמעט אנו בעוונותינו הרבים כלן נכשלים בו, והוא כי אף שכלנו עושין חסד, אבל ענין החסד שלנו הוא רק מצד ההכרח, דהינו כשהאיש העלוב הצריך להתחסד הוא בא אצלנו פעם אחת ושתיים, וקשה להשתמט ממנו, אז אני עושין עמו חסד, וגם אין עושין זה ברצון ובלב טוב כלל... **כי אם שהאדם צריך להיות לו אהבה למדה זו של חסד... שהאדם יהיה לו אהבה למדה זו, יהיה מחפש בכל כחו איך לעשות חסד עם חברו, וגם יעשה הכל**

בעין יפה" (אהבת חסד ח"ב, פ"א)

הוסיף וביאר, שזה פשר ההודאה בסיום התפילה "כי באור פניך נתת לנו ה' אלוקינו תורת חיים ואהבת חסד", שכמו שנתגלה להם במעמד הר-סיני, שהתורה הק' היא מקור החיים של כל העולמות, "שבזכותה נתקיים הכל, ובלתה היה מתבטל כל המציאות... ועוד נתברר להם אז באותו מעמד הקדוש, איך שהאדם צריך **לרדוף אחר מדת החסד, ולאהב את המדה הזו בכל נפשו**". מפני, שהתבוננו אז ברוח קודשם וראו, "שכל המציאות כלה קיומה ופרנסתה היא תלויה רק בחסדו יתברך שהוא מלא כל הארץ". כמו שאמרו במדרש (שו"ט תהלים פט, א): על מה העולם עומד? על החסד, שנאמר: "והוכן בחסד כסא" (ישעיה טז, ח).

חסד ברוחניות, היא המעולה שבחסדים!

אולם, רגילים הכל לחשוב, שעשיית חסד היא בדברים גשמיים וחומריים: אכילה, שתיה, לינה, מלבוש, רפואה וכיוצ"ב. אולם, לאחר שראיתי את דבריו של הגאון הראב"ד שליט"א, בינותי בספרים ומצאתי שעשיית חסד ברוחניות עולה לעין שיעור על עשיית החסד בגשמיות. והגאון המפורסם רבי אהרן קוטלר זצ"ל, מקים עולה של תורה בארה"ב, בעיר ליקווד, כתב (משנת רבי אהרן ח"ג, קמ. ח"א, רמ): **שהחסד ברוחניות הוא חשוב בערכו מכל החסדים** שאפשר לעשות לאדם. והסיבה היא, שמלבד ההבדל היסודי, שחסד ברוחניות הוא 'נחצי' והוא נעשה עם 'עיקר האדם', שהיא הנשמה אשר בו, העמיק מרן ז"ל ומצא נימוק נפלא מאוד. בגשמיות, כשאדם גומל חסד עם חברו ונותן לו כדי מחסורו אשר יחסר לו, אמנם הוא מקבל שכר גדול על מעשהו, אבל אליבא דאמת, היה צפוי מן השמים שהנצרך יקבל דברים אלה. אם לא על ידי הנותן הזה, הרי היה מקבל את הדברים באופן אחר. נמצא, שגומל החסד מקבל שכר רק על 'עצם הבחירה', שבחר בטוב ולא ברע!

חכמתו!" (לקט שיחות מוסר עמי' כד,
הוצאת שנת תשנ"ו).

והמהר"ל אף התבטא ביתר חריפות:
"כבר התבאר **שעיקר התורה, כאשר משפיע אותה לאחרים!** וזהו אמיתת השכל שהוא משפיע לכל מקבל, ונקרא בשביל זה 'תורת חסד' וכו'... וכיוון שהתורה היא בלי גדר וגבול, לפיכך עיקר התורה הוא כאשר משפיע לאחר, שבזה מורה שהתורה שכלית ומתפשטת בלי גבול" (נתיבות עולם, נתיב התורה, ריש פ"ח).

גדול ראשי הישיבות של הדור שלפני השואה, הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל, שזכה שחידושי תורתו שגורים בפי כל גדולי התורה של דורנו, כתב בהקדמה לספרו היסודי והחשוב "שערי יושר", שהפך לספר יסוד, דברים בעלי נימה אישית:

ראוי לכל איש שחננו הבורא ית', איזה שהוא יתרון חכמה 'להשריש בנפשו שורש עמוק'! **שקנין החכמה הזה, לא ניתן לו לעצמו**, רק להיות כגזבר, לחלק למי שראוי לזה (הן לעצמו והן לאחרים). – ואם ישמור כראוי תפקיד זה, ללמד למי שראוי ללמד אז יתעלה למשרה גדולה מזה, ויתעשר יותר ויהיה גזבר על אוצר גדול מזה...

וכותב רבי שמעון על עצמו: "והנה אנכי אשר בחמלת ה' עלי שם חלקי בין העמלים עם הציבור... וזכיתי למשוך אחרי לב שומעי לקחי בכל המקומות... אשר כל זה הוא לא לפי מעשי ולא לפי כשרונותי, **רק בסגולת עשר תעשר** שמעודי עד היום **עתותי מעושרים לעצמי, ולשומעי לקחי!**"

פסק הלכה: כל אחד חייב לתת עשירית מזמנו לימודו – כדי ללמד לזולתו!
אם תעשה חסד אם חברך – ה' יעשה חסד אתך, ותצליח!

פוסק הדור, הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (אגרות משה, אה"ע, ח"ד, סי' כו, אות ד) כתב שהוא מורה: שכל תלמיד חכם 'מחוייב' להקדיש חלק מזמנו ללמד תורה לאחרים, על אף שדבר זה גורם לו שהוא מתקדם פחות בלימוד. ומהו שיעור הזמן שצריך לתת לאחרים? "מסתבר לי, שהוא גם כן 'שיעור מעשר', עשירית הזמן שיש לו ללמוד תורה ואולי יכול להוסיף עד חומש".

החזון איש זצ"ל, שכשהגיע לארץ מצא מדבר שממה, בודדים ומעטים היו בני התורה, הרי שעל אף חולשת גופו, וגודל עמלו והתמדתו בתורה, התמסר לשקם ולבנות את עולם התורה, אבן על אבן ושורה אחרי שורה, כשהוא נושא את משא הדור על כתפיו החלשות, כשהוא משמש כרועה וכאב לכל בחור וצורב, כגדול כקטון.

בדאגתו לילד עוזב וריק מתורה, טרח על צירופו לישיבה אחת וכתב אל הרמ"ם: "לפי גיל הילד אפשר לסדר לו לימוד חצי שעה, בבוקר בצהרים ועוד, וזה יוכל

הלכה אחת, וזרזהו במצות, לפי שאין לך ערום בישראל אלא מי שאין בו תורה ומצות."

כלומר, שהערומים המסכנים ביותר, הם אותם שאין להם תורה ומצוות. ודברים אלה יקבלו מימד עמוק יותר, לאור דבריו של רבינו חיים ויטאל ז"ל: שכשנשמתו של האדם יוצאת מגופו, מלבישים אותה בגד רוחני, העשוי מחוטים רוחניים שנוצרו על ידי מעשי המצוות של האדם במשך חייו. אם החסיר האדם מצוות, הרי שבגדו אינו שלם ויש בו קרעים. אם לא עשה מצוות כלל, הרי שנשמתו עירומה, ר"ל, וצערה ובושתה בעולם האמת לא ניתנים להשגה בעולם הזה, כלל וכלל.

הבה נחשוב לרגע, אם נמצא אדם בחתונה, או באירוע חשוב אחר, ולפתע, נקרע בגדו, ומבין הקרעים נראה גופו, האם הוא ישאר לרגע אחד באותה חתונה? הלא, יבוש ויכלם ללכת בלבוש קרוע, למרות, שהכל רואים, שקרע זה נעשה עכשיו. אבל, אם נלביש אדם מכובד בלואי בגדי, סמרטוטים חסרי צורה, ונאלץ אותו לבוא לחתונה, הלא יוכל לקבל שבץ, מרוב בושה וצער. למרות, שאותה בושה תימשך רק מספר שעות. והנה, הנשמות העירומות והעוטות בגדים קרועים ופגומים, צערן ובושתן לנצח נצחים. לכן, כשאנו מסתכלים על אנשים, שלצערנו אינם מקיימים מצוות, הרי שעלינו לחוש רגש של רחמים עד בלי די. למרות, שהם אינם מבינים מה הן המצוות, ומה חשיבותן בעולם הזה, וביתר עוז בעולם הבא!

יוצא אפוא, שבאם גומלים עם האדם חסד רוחני, זהו חסד גדול ועצום. הגאון רבי איזיק שר זצ"ל, ראש ישיבת סלבודקה, בשיחתו לבני הישיבה אמר:

"הרי לנו שיש בישיבה הק', 'רעבים' ו'ערומים', - כולם רעבים 'ללחם' וכן 'לכסות', בכל עניני התורה.

[אלא, שנחוץ לזה תיקון המדות של שניהם, של מי שצריך שילמדהו, שיתגבר על מדות הבושה, הגאווה, והקנאה, ושל מי שנותן שיהיה טוב עין ובהצנע לכת...]

ויתכן אותו אדם עצמו שיהיה גם עני וגם עשיר... כלפי פלוני הוא עני, וכלפי אלמוני הוא עשיר – וכך בתחום תורני זה הוא עני, ובתחום תורני אחר הוא עשיר. וכל מי שיודע דבר, שחבירו אינו יודע וברצון חבירו לדעתו הרי הוא מצווה ללמדו, מדין פרוס לרעב לחמד! ועל כל אחד לדעת חובתו – ולדעת שאם יתן, תרבה

עד עכשיו עסקנו בחסד רוחני, שצריכים
אנו לגמול עם כל אדם ואדם. אבל, יש גם
חסד עם כל הציבור כולו, כל העם וכל
העולם.

ראשית, נראה את דבריו הבהירים
והברורים של רבינו הרמח"ל ז"ל:

**"שְׁהֵנָּה כְּאוֹי לְכָל חֲסִיד
שִׁיתָכֶן בְּמַעֲשָׂיו לְטוֹבַת דּוֹרוֹ
כָּלּוֹ, לְזֻכּוֹת אוֹתָם וּלְהִגֵּן עֲלֵיהֶם.
(הוא עֲנֵן הַכְּתוּב (ישעיה ג, ו),
"אֶמְרוּ צְדִיק כִּי טוֹב כִּי פָּרִי
מֵעֲלֵיהֶם יֵאָכְלוּ", שְׂכַל הַדּוֹר
אוֹכֵל מִפְּרוֹתָיו... וְזֶה צָרִיךְ
שִׁיעֲשֶׂה בְּכֹנֶת עֲבוֹדָתוֹ וְגַם
בְּתַפְלָתוֹ בְּפֶעַל, דְּהֵינּוּ, שִׁיתַּפִּיל
עַל דּוֹרוֹ לְכַפֵּר עַל מִי שִׁצְרִיךְ
בְּפָרָה וּלְהַשִּׁיב בְּתִשּׁוּבָה מִי
שִׁצְרִיךְ לָהּ וּלְלַמֵּד סִגְוֹרָא עַל
הַדּוֹר כָּלּוֹ... כִּי אֵין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוא אוֹהֵב אֶלָּא לְמִי שֶׁאוֹהֵב אֶת
יִשְׂרָאֵל, וְכָל מֶה שֶׁאֵדָם מְגִדִּיל
אֶהְבָּתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, גַּם הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא מְגִדִּיל עָלָיו, וְאֵלָּה
הֵם הַרוֹעִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁל
יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָפֵץ
בָּהֶם הַרְבֵּה, שְׁמוֹסְרִים עֲצָמָם
עַל צֹאנָם וְדוֹרְשִׁים וּמְשַׁתְּדִלִּים
עַל שְׁלוֹמָם וְטוֹבָתָם בְּכָל
הַדְּרָכִים. וְעוֹמְדִים תָּמִיד בְּפֶרֶץ
לְהַתְּפִיל עֲלֵיהֶם לְבִטֵּל הַגְּזֵרוֹת
הַקְּשׁוֹת, וּלְפָתַח עֲלֵיהֶם שְׁעָרֵי
הַבְּרָכָה" (מס"י, סוף פ"ט).**

הרי לנו, שגם בתפילה שני סוגים, יש
תפילה של האדם עבור עצמו, ויש 'תפילה
חסד', שהאדם מתפלל עבור בני דורו. גם,
רבינו המבי"ט ז"ל כתב דברים זהים:

**"תפלת הצדיקים
התדירה היא על אנשי דורו –
לא על עצמו – כי הוא מסתפק
במועט – אבל הוא מתפלל על
הרבים שידריכם הא-ל
לעבודתו! וגם שיתן להם
מזונותם בריווח ומדוע? כדי
שיהיה להם האפשרות מקום,
הכנה, וזמן, לרדוף אחר
המצוות, ולא ילכו אחר
ההבל... זוהי תפלת הצדיקים
התדירה" (בית אלוקים, שער התפילה,
פ"ד).**

אבל מתוך דברים אלה משתמע,
שעבודת התפילה מתייחסת רק עבור אנשים
צדיקים, הרוצים לעבוד את ה' בכל עת, ברם,
נסיבות החיים מקשות עליהם. אבל, מה
דינם של הרשעים? האם גם עבורם יש
להתפלל? או שמא לא? אולי, יש להתפלל על
אובדנם וכיליונם? והנה, גם לכך מצאנו
תשובה בדברי חז"ל (ברכות י, א), מסופר על
התנא רבי מאיר, שהיו לו שכנים רשעים

להתקיים על ידי תלמידי הישיבה
המבוגרים" (קובץ אגרות ח"ב, א"ג מז).

פעם כשאירע, שבחורים מבוגרים לא
ששו לקיים משאלה דומה, באמרם: "אין לנו
פנאי" – הגיב על דבריהם בלשון תימה:
ותפילין יש לכם פנאי להניח? (פאר הדור ח"ב, רצה).
לאחר הסתלקותו נהרו בני התורה אל
גיסו, הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי
זצ"ל, שזכה שספריו "קהילות יעקב", ילמדו
על ידי כל בן-תורה עוד בחיי חיותו. יום יום,
נשאל עשרות שאלות. פעם נשאל על ידי
בחור ישיבה: הוא לומד עם חברותא, שאינו
תופס את הגמרא כראוי, ולכן צריך לחזור
עמו כמה פעמים, והנה, א. הדבר 'קשה' לו,
ב. יש לו את האפשרות ללמוד עם חברותא
טובה יותר, וממילא גם 'להצליח' יותר
בלימוד. ולכן, האם בגלל שיקולים אלו
לעזוב את החברותא?

תשובת רבנו: כשאתה עושה חסד עם
חברותא אחד, - הקב"ה משלם לך בלמוד
עם חברותא שניה, שתוכל להבין מהר יותר
את הלימוד, - ולא כדאי לעזוב (הליכות והנהגות
מבעל קה"י, עמ' יז).

**אם תעזור לעני ממך – 'תתעלה'! ואם לאו,
ח"ו 'תפסיד'!**

מו"ר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל,
ראש ישיבת מיר, למד עם חברותות כמעט
כל היום, וחלק גדול מהם צעירים שהיו
רחוקים מאוד מדרגתו בלימוד 'מרחק גדול
מאוד'. ואף על פי כן, למד אתם, וכך נהג
לומר: כאשר אדם משתף את האחרים
בלימודו אז הקב"ה נותן לו הצלחה, ומבין
יותר – ואם לאו ח"ו, עוד מפסיד שנוטלים
ממנו, ויורד בדרגתו! ועכ"פ לא מצליח
לעלות כל כך (מוח ולב, עמ' פ).

ונסיים בדבריו של המקובל המפורסם רבינו
שלמה אלקבץ ז"ל, [שזכה שהפזמון "לכה
דודי" שחיבר, נפוץ בכל תפוצות ישראל],
בספרו "אילת אהבים" (שיח"ש א, ג):

**"לפעמים ימנע האדם
את עצמו מללמד לאחרים,
באומרו כי הוא רוצה ללמוד
לעצמו, ומי יבוא עד תכונת
התורה וסופה, ולכן הוא רוצה
ללמוד יותר מללמד. לכן
הבטיחתו התורה כי לא יחסר
חילו מפני זה כי הדברים
מתגלים לו מעצמם בזכות
השינון והלימוד שמלמד
לאחרים, וזה שאמר: וכו', ולא
עוד אלא 'שהדברים המכוסים
ממנו מתגלים לו' (ע"ז לה, ב),
ופירש רש"י: מתגלים לו
מעצמן בלא טורח, כשהוא
מלמדן!"**

חסד ברוחניות לרבים בכך שמתפלל עליהם

בלבם את הקירוב דאם כן לא יתיחס הדבר לברואיו, **אמנם אם יש מתפלל לפניו יתברך על הקירוב** ותפלתו נשמעת, מתיחס הקירוב שעושה הקב"ה לברואיו, **כיון שנעשה על ידי תפלת נברא.**

מין ז"ל האיר את עינינו, שכשם שבאדם האדם מתפלל על עצמו שיזכה לעלות בתורה, יר"ש ותיקון המידות והבחי"ת מסייע בידו, על פי הכלל, הבא לטהר מסייעים אותו, באותו אופן, גם אם התפילה באה מאדם אחר, מבין ישראל אחר, הרי שנחשב הדבר כהתעוררות שיסודה בקרב 'בעלי-בחי"ת', ולכן כשבקשה זו תענה, אין בכך הפרת כללי הבחירה החופשית.

ומו"ר המשגיח ר' יחזקאל זצ"ל היה אומר, שהחיוב לשנוא רק את הרשע אבל לא את הרשעים! הנה, כגון בדורינו שרבים הרשעים, אם כל הזמן יתעסק בשנאה הרי ייהפך לבעל מידות רעות שיקנה את 'מדת השנאה', ולא תתכן תקלה כזאת על ידי התורה!

אלא, צריך לשנוא רק את מעשיו הרעים, אבל לא את הרשע בעצמו. וזה יתכן רק אם אוהב את הקב"ה מאוד, לכן שונא את המעשים הרעים – **אבל על הרשעים בעצמם, בקרב לבו הוא מרחם, והסימן לזה – 'שמתפלל עליהם שישובו', והוא שמח כשהם משתנים לטובה** (אור יחזקאל, מדות, קמג).

הדרגה הרוחנית הגבוהה ביותר היא של "מזכה הרבים" – "מחזיר בתשובה"!

רבינו בחי"ל כתב בספרו "חובת הלבבות" (שער עבודת ה', פ"ו): ועליך אחי לדעת, כי אף אם האדם מגיע לדרגה העליונה ביותר בתקון נשמתו כלפי האלקים יתברך, ואף אם הוא כבר כמעט דומה לנביאים וכבר הגיע כמעט למדותיהם הטובות, ולהנהגותיהם המשבחות, ולהתמסרותם לעבודת הבורא, ולאהבתם הטהורה אל ה' – בכל זאת אין זכויותיו מגיעות לזכויותיו של **מי שמכוון את בני האדם אל הדרך הטובה**, ומקרב את **הרשעים לעבודת הבורא**, שזכויותיו הולכות ומתרבות בכל יום ובכל עת על ידי זכויותיהם של אלה שהוא גרם להם לעבוד את ה'.

הוא נתן לזה משל מעולם המסחר. שני סוחרים הגיעו למדינה, האחד – פתח עסק, הרוויח טוב אבל היו לו רק את ההכנסות שלו. לעומתו, הסוחר השני – בנה מערך של סוכנים שיפיצו את הסחורה שלו בכל מקום שהם. למרות, שהוא ירוויח על כל מוצר אחוז נמוך יותר, אבל בסופו של חשבון, רווחיו היו הרבה יותר גדולים משל הסוחר הראשון, מכיוון שאנשים רבים שיוקו את הסחורה שהוא הביא להם.

כך גם בעולם של המציאות, גם אם יהיה אדם הצדיק הגדול ביותר, אבל יש לו רק את המצוות שלו, לא יצליח לעולם לזכויות שיש לאדם שהחזיר הרבה אנשים

שגרמו לו צער רב, לכן החליט להתפלל עליהם שימותו. אמרה לו ברוריה אשתו, וכי למה סבור אתה לעשות כן? בגלל שכתוב בפסוק: **"יתמו חטאים"** (תהלים קד, לה). אבל, כשתדייק בפסוק, תראה שלא כתוב 'יתמו חוטאים', אלא 'חטאים'. ועוד, שבסוף הפסוק כתוב: **"וירשעים עוד אינם"**, מכיוון שיתמו החטאים, ממילא, לא יהיו יותר רשעים! מה שעליך לעשות, הוא להתפלל עליהם שיחזרו בתשובה, ואז הם כבר לא יהיו רשעים ולא יציקו לך יותר. שמע רבי מאיר בקולה, **התפלל עליהם שיחזרו בתשובה**, ואכן תפילתו עזרה והם חזרו בתשובה.

ובספר "חרדים" (רבי אלעזר אזכרי רצ"ג-ש"ס 1533-1600) כתב: **"כשם שחייב אדם להתפלל על עצמו – כך חייב להתפלל על פושעי ישראל!!"** כדאיתא סוף פ"ק דסוטה (יד, א) 'לפושעים יפגיע' – מלמד שהיה משה רבינו מבקש רחמים על פושעי ישראל שישובו בתשובה, ושבנו! (פס"ח).

ורבינו ה"ש אגת אריה" (רבי אריה לייב גינצבורג תנ"ה תקמ"ה 1695-1785) כתב: שאפילו אדם שהרשעים **מצעים אותו מאוד**, כמו שציערו השכנים הרעים את רבי מאיר, למרות זאת, **אסור לו להתפלל עליהם שימותו**, אלא חייב להתפלל שישובו בתשובה (גבורות ארי, תענית כג, ב, ד"ה אנא בעי).

ובחי"דושי רבי עקיבא איגר למסכת ברכות (ו, א [מהדורת רא"ב זילברברג]), ציטט מדברי הזה"ק (ח"א קה, א) במדרש הנעלם: אמר רבי: **'מצוה' לו לאדם, להתפלל על הרשעים** כדי שיחזרו למוטב, ואל יכנסו לגיהנם! ואמר רבי: **'אסור לו לאדם להתפלל על הרשעים שיסתלקו מן העולם'!!** והסיק מכאן, שמועילה תפילת האדם על חבירו. אפילו אם חבירו אינו מבקש ממנו שיתפלל עליו שיחזור בתשובה, מועילה התפילה. אם כן, **יש חיוב לכל אחד להתפלל, שעושי רשעה יחזרו בתשובה!**

רואים אפוא, שהדרך האמיתית שבה עלינו להתייחס אל פורקי העול הרודפים את עמלי התורה בפרט, ואת הציבור החרדי בכלל, אינה דרך האלימות והשנאה, אלא בדרך אהבת ישראל, ותפילה לכל יכול, אשר בידו נפש כל חי, שיחזרו בתשובה!

ואם ישאל השואל, הלוא אם האדם מתפלל על רשע שיחזור בתשובה ותפילתו תענה, והוא אמנם יחזור בתשובה, הרי התבטלה הבחירה החופשית?! שאלה זו אמנם היקשה המהרש"א (ברכות י, א) ולא תירץ. אבל מרן, אביהם של ישראל, החזון איש זצ"ל, השיב תשובה על שאלה קשה זו.

בספר "נתיבות האיש" (עמ' סז) ציטט מתוך גליון החומש, מי יתן שיהיה בין צדיקי הדור משתדלים לקרב לב כל העם לעבודתו יתברך, אבל המקום ברוך הוא אינו נותן

איזו משנה מעניינת ממסכת אבות וכיוצ"ב. אולם, האפשרות קיימת, לא רק בישיבה או בבי"כ, אלא בכל מקום שהוא, בין אם אתם יושבים באולם שמחות, בין בנסיעה באוטובוס, או בתור בקופת חולים. **אנא, השתדלו לזכות את אחינו**, שמרשיעי ברית נטלו מהם את מורשתם, עירטלו אותם מיסודות האמונה והפכו אותם, בעל כורחם, ליתנוקות שנשבו'.

הגאולה, רבותי, אינה תלויה במה עושים או לא עושים הכופרים והרשעים, אלא תלויה במה עושים המאמינים המצפים לישועה! האם הם מתאמצים לקרבה, או שמא הם אדישים לכל המצב העגום והמצער, שבו אנו נמצאים.

סיכום: מצוות החסד אינה רק בחומריות וגשמיות, אלא גם ברוחניות. חובה על כל אחד להקדיש מזמנו כדי ללמד תורה לזולתו. הזמן שיקדיש לזה יהיה עשירית מהזמן שהוא מקדיש לרוחניות של עצמו. בן-תורה שלומד כל היום, חייב להקדיש מעט עד חומש מזמנו, שמשמעותו, בין שעה לשעתיים. גם בתפילה שיתפלל לא רק על שיפור במצבו הגשמי של הזולת, אלא גם על עלייה ברוחניות. אפילו על הרשעים, אסור להתפלל שימותו, אלא שיחזרו בתשובה. הדרגה הגבוהה ביותר היא זיכוי הרבים.

בתשובה, שמצוותיהם ולימודם נזקפים לחשבוננו, כשם שהדבר נעשה בעולם המסחר וסוכני הביטוח.

כלומר, הדרגה הגבוהה ביותר היא, אדם שמחזיר את השני בתשובה מפני שאז כל המצוות שיעשה עד סוף ימיו, יש למזכה חלק בהם. כך כתב גם מהר"ח ז"ל:

מזכה הרבים אברהם אבינו, לא זכה לכל המעלות אלא משום 'ואת הנפש אשר עשו בחרן' וכל ראשי הדורות אינם זוכים או אינם נענשים אלא על סיבה זו (שערי קדושה ח"ב ש"ז).

כאן בישיבה, כשאתם מביאים לשבת חברים, שאינם יודעים תורה ומצוות מה הם, והנה, לפתע הם חווים פעם ראשונה את הנשמה היתירה של שבת, את ה'טועמיה חיים זכו', והם מפסיקים לשנוא את התורה ושומריה, הרי העובדה שאתם גרמתם לכך, נותנת לכם שכר רב מאוד. ואם כתוצאה מאותו ביקור, מכל מה שראו, מדברי התורה ששמעו והיחס הטוב לו זכו, הם חזרו בתשובה ממש, הרי שאין לשער גודל השכר שיש לכם. בזה"ק כתוב (ח"ב קכט, א), שאם אדם יודע איזה שכר למי שמחזיר יהודי אחד בתשובה, היה רץ במהירות ובשמחה עד קצה העולם לעשות זאת, כמוצא שלל רב!

חייב אני להדגיש בפניכם, שהזדמנות זו נמצאת בהישג ידו של כל יהודי באשר הוא שם. בין אם הוא פגש אחד מאחיו שהגיע אל בית הכנסת, ביום הכיפורים, אותו יום אחד בשנה, שאצל רבים זו הפעם היחידה שהם מגיעים לביה"כ, או שהוא בא לצורך אמירת קדיש ביום הזיכרון של הוריו, באפשרותו לפנות אליו בסבר פנים יפות ובנועם שיח, להציע לו ללמוד עשר דקות

